

ПЕРША ЗНАХІДКА АМЕРИКАНСЬКОГО СМУГАСТОГО РАКА У Р. ДУНАЙ У МЕЖАХ УКРАЇНИ

Кудряшов С.С. – с.н.с.

ДП «Одеський центр Південного науково-дослідного інституту морського рибного господарства та океанографії»,
kudriashovserg@gmail.com

THE FIRST DISCOVERY OF ORCONNECTES LIMOSUS IN THE DANUBE WITHIN UKRAINE

Kudriashov S.S. – Senior researcher

Odesa Center of Southern Research Institute of Marine Fishery and Oceanography, kudriashovserg@gmail.com

На українській ділянці річки Дунай відзначений інвазійний вид – американський смугастий рак *Orconectes limosus* (Rafinesque 1817), який був виявлений у березні 2019 року в районі м. Кілія, пізніше в районі м. Ізмаїл, в протоці Репида, що з'єднує р. Дунай з оз. Кутурлуй. 02 жовтня 2019 року самиця рака довжиною 10,5 см та масою 47 г була виловлена в південній частині озера Ялпуг.

Батьківщиною американського смугастого рака є східне узбережжя Північної Америки. В Європі цей вид з'явився більше 100 років тому.

Orconectes limosus був завезений до Німеччини у 1890 році і відтоді розповсюдився більшою частиною Північної Європи. На південь розширив свій ареал до Дунаю в Сербії (Павлович и др. 2007).

Основні його відмінності від місцевих видів раків (білого дунайського та червоного кубанського) – це дуже твердий карапакс з потужними клешнями, які забезпечені хітиновими горбками. У американського смугастого рака світлі червоно-коричневі смуги на черевній частині тіла.

Американський смугастий рак може бути переносником дуже небезпечного захворювання – рачої чуми.

Враховуючи те, що вид може бути досить конкурентоспроможним з іншими видами, більш витривалим і пристосованим до різних умов, в тому числі дефіциту кисню і забруднення водойм, амери-

канський смугастий рак зможе витіснити місцевих раків. В результаті там, де він з'являється, зникають цінні види аборигенних раків. Так, наприклад, у Данії абсолютно не залишилось місцевих видів раків, що було пов'язано з появою смугастого рака в басейні р. Неман. Як стверджують білоруські вчені В.Ф. Кулеш та А.І. Таранович, це вже призвело до значного зниження чисельності і навіть до повного зникнення місцевих видів – широкопалого та довгопалого раків (Кулеш, Таранович, 2017).

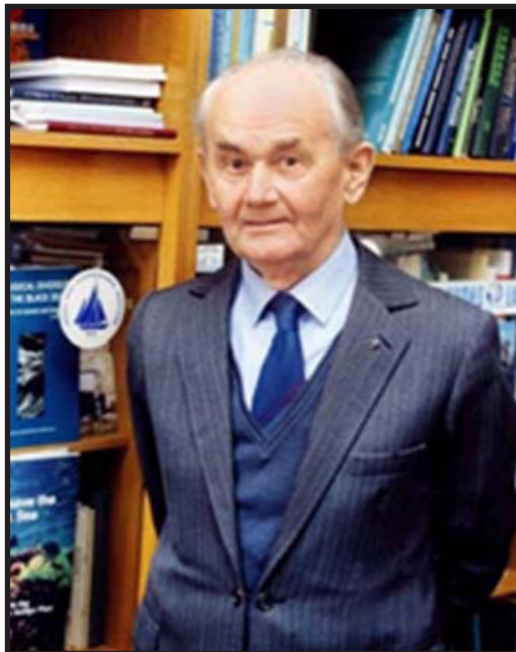
Виловлені особини були різних розмірів. Так, у березні-квітні траплялися більш великі особини, в тому числі самиці з ікрою на плеоподах. У жовтні було відловлено у р. Дунай (98 км, район протоки Репида) 12 особин (7 самиць та 5 самців). Розмірний ряд складався з особин від 4,5 см і масою 5 г до 10,5 см і масою 41 г відповідно. У дво- та трирічних самок розміром від 8,5 см до 10,5 см під панциром була ікра.

Враховуючи те, що особини цього виду на зазначеній ділянці трапляються різного віку і різних розмірів – від цюголіток до трирічних особин, в тому числі самиці з ікрою на плеоподах, очевидно можна говорити про формування популяції американського смугастого рака в пониззі Дунаю і деяких придунайських водоймах. А оскільки останні працюють у режимі водосховищ і наповнюються дунайською водою, тому поширення його по всіх придунайських озерах це питання часу.

Список використаних джерел

Павлович, С., Милошевич, С., Боркович С. и др. 2007. *Orconectes limosus* в сербской части реки Дунай (Отчет). Биотехнология и биотехническое оборудование.

Кулеш, В.Ф., Таранович, А.И. 2017. Чужеродные виды гидробионтов в водных экосистемах Беларуси : Материалы XII международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы экологии». Гродно.

8 січня 2020 року на 96-му році пішов із життя видатний учений, гідробіолог, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії в галузі науки і техніки України, премії Національної академії наук України імені І.І. Шмальгаузена, академік Національної академії наук України Ювеналій Петрович Зайцев.

Наукове життя Ювеналія Петровича було нерозривно пов'язане із Чорним морем та дослідженням функціонування його екосистеми.

Так, у 1949 році він закінчив біологічний факультет Одеського державного університету імені І.І. Мечникова. У 1956 році захистив кандидатську дисертацію за темою «Розмноження риб з пелагічною ікрою в Одеській затоці». З 1957 року Ю.П. Зайцев починає комплексні дослідження відкритого ним у Чорному морі невідомого науці угруповання організмів – морського нейстона. Одним із результатів цих досліджень стає докторська дисертація за темою «Гіпонеїстон Чорного моря і його значення».

Науковий шлях Ю.П. Зайцева розпочався з посади лаборанта на гідробіологічній станції кафедри зоології хребетних Одеського державного університету імені І.І. Мечникова. Згодом він починає працювати вже на Одеській біологічній станції Інституту гідробіології Академії наук УРСР, яка була реорганізована в Одеський філіал Інституту

біології південних морів, а у 2014 році – в Інститут морської біології. Незважаючи на це, Ювеналій Петрович залишився вірним і відданим тій установі, де він прожив своє наукове життя.

Варто зауважити, що Ювеналій Петрович значну частку свого часу приділяв просвітницькій роботі. Ним були прочитані лекції «Морська нейстология» в університетах Токіо, Цукуба, Сендай, Хаккодате, Нагойя. Також він виступав із науковими доповідями перед студентами та викладачами Франції, США, Канади, ПАР, Туреччини.

Ю.П. Зайцев є автором і співавтором понад 350 наукових праць, які були надруковані у видавництвах 20 країн. Окрім того, він є автором низки науково-популярних книжок, серед яких найбільш відома «За стеклом подводной маски».

Під науковим керівництвом Ювеналія Петровича було виконано та захищено 6 докторських і 24 кандидатські дисертації.

Окремим напрямом роботи Ювеналія Петровича була робота як міжнародного експерта з питань біологічного різноманіття та екології моря, також він брав участь у роботі Чорноморської екологічної програми, Об'єднаної групи експертів ООН із питань наукових аспектів охорони моря.

Пам'ять про Ювеналія Петровича як науковця, друга та просто світлу людину назавжди залишиться в наших серцях.